

VOORWOORD

van de Zuiderzee-Vereeniging.

Het zij aan de Zuiderzee-Vereeniging vergund om aan het hoofd van het volgende verslag een uiteenzetting te geven van de wijze, waarop dit verslag is tot stand gekomen.

De Zuiderzee-Vereeniging, opgericht in 1886, heeft zich ten doel gesteld een zoo nauwkeurig mogelijk onderzoek in te stellen naar den tegenwoordigen toestand van de Zuiderzee en aangrenzende landen, en naar de al of niet wenschelijkheid om te komen tot eene inpoldering van verschillende deelen der Zuiderzee, en deze inpoldering al of niet te doen voorafgaan door het leggen van een zwaren zeedijk, welke, loopende van de Ewijksluis bij Wieringerwaard over Wieringen naar Piaam aan de Friesche kust, de eigenlijke kom van de Zuiderzee zou afsluiten van de wateren der Noordzee.

De Zuiderzee-Vereeniging heeft met het oog hierop een uitgebreid onderzoek doen instellen naar de gesteldheid van den bodem in de Zuiderzee. Een zeer volledig aantal grondboringen zijn door haar verricht in aansluiting aan reeds vroeger verrichte boringen, waarvan zij de deugdelijkheid na onderzoek erkende, om de samenstelling van eventueel droog te leggen gronden te onderzoeken.

De technische vraagstukken van eventuele afsluiting en gedeeltelijke drooglegging zijn door haar in uitvoerige nota's toegelicht, en aldus is zij in staat geweest de uitkomsten van haar zeer omvangrijk onderzoek aan de Regeering en het Nederlandsche Volk mede te deelen, daaraan verbindende een

in den breede uitgewerkt plan tot afsluiting en gedeeltelijke inpoldering.

In het jaar 1892 is door H. M. de Koningin-Regentes eene Staatscommissie benoemd, welke zelfstandig werkende de voorstellen van de Zuiderzee-Vereeniging aan een nader critisch onderzoek moest onderwerpen. Deze Staatscommissie heeft in 1894 een breed gemotiveerd verslag uitgebracht, waarin zij, behoudens kleine wijzigingen, het plan van de Zuiderzee-Vereeniging volkomen heeft goedgekeurd. Door 21 van de 27 leden, waaruit deze Commissie bestond, werd de vraag of „eene afsluiting en eene droogmaking van de Zuiderzee op eene wijze als door de Zuiderzee-Vereeniging is voorgesteld in 's lands belang behoort te worden ondernomen”, in bevestigenden zin beantwoord, behoudens de wijzigingen in dat verslag aangegeven. Zes leden der Commissie hebben de vraag in ontkennenden zin beantwoord en grondden in hoofdzaak hunne bezwaren op de groote finantiële verplichting, die de uitvoering der geheele onderneming met zich zal brengen en op de onzekerheid van hare economische uitkomst.

Na dit zeer bemoedigend oordeel van de Staatscommissie meende de Zuiderzee-Vereeniging, dat het op haar weg lag, de finantiële verplichting van den Staat en de economische uitkomsten, voortvloeiende uit eene volvoering harer voorstellen, nog aan een nader gedetailleerd onderzoek te onderwerpen, opdat, zoo mogelijk, de twijfel door de zes tegenstemmende leden der Staatscommissie geopperd en allicht door anderen gedeeld, zou worden opgeheven.

Daartoe heeft de Zuiderzee-Vereeniging doen samenstellen het geschrift „De Economische Beteekenis van de Afsluiting en Drooglegging der Zuiderzee” waarvan de eerste uitgave verscheen in het voorjaar van 1898.

Toen het Ministerie Pierson, waarvan de Heer C. Lely deel uitmaakte als minister van Waterstaat, Handel & Nijverheid, in de jaren 1899 en 1900 het plan had opgevat een wetsontwerp in te dienen tot het leggen van den afsluitdijk,

als door de Zuiderzee-Vereeniging was voorgesteld, en tot het inpolderen van een gedeelte van de Zuiderzee, heeft de Zuiderzee-Vereeniging op uitnoodiging van den toenmaligen minister van Waterstaat, Handel & Nijverheid een tweeden belangrijk vermeerderden en omgewerkten druk gegeven van deze economische verhandeling, welke tweede druk in het voorjaar van 1901 is verschenen en als bijlage bij het wetsontwerp is gezonden aan den Raad van State en de toenmalige leden der volksvertegenwoordiging.

Her Ministerie Kuyper in den zomer van 1901 opgetreden, heeft het ontwerp, door zijne voorgangers ingediend, ingetrokken, volgens verklaring van Minister Mr. J. C. de Marez Oyens, toenmalig minister van Waterstaat, Handel & Nijverheid, voornamelijk op grond, dat het ontwerp nog niet voldoende zou zijn onderzocht en het wenschelijk was om alsnog twee rapporten te ontvangen, namelijk een van de twee Inspecteurs-Generaal van den Rijkswaterstaat over de technische uitvoering van den afsluitdijk en andere waterstaatswerken, en een tweede van het Rijks-College voor de Zeevisserijen over den toestand van de Zuiderzeevisserijen en over de vraag, of de schadeloosstelling aan Zuiderzeevisschers door de Staatscommissie van 1892 in haar verslag toegedacht, voldoende zou zijn te achten.

Opnieuw zijn verscheidene jaren voorbijgegaan alvorens deze beide rapporten bij den Minister van Waterstaat, Handel & Nijverheid zijn ingediend, en ondanks herhaaldelijk verzoek, zoowel van verschillende leden van de Staten-Generaal, als van de Zuiderzee-Vereeniging tot den minister gericht, om deze rapporten te brengen ter kennis van de leden der Staten-Generaal, van de Zuiderzee-Vereeniging en zoo mogelijk van het publiek, kon de minister niet besluiten tot deze bekendmaking. Niettemin heeft Z.Exc. bij de laatste begrootingsdebatten voor het jaar 1904—1905 eenige verspreide en beknopte mededeelingen gedaan over den inhoud dezer rapporten, waaruit door de toehoorders zou opgemaakt moeten worden,

dat de beide rapporten een ongunstig oordeel zouden vellen over de voorstellen der Zuiderzee-Vereeniging en der Staatscommissie van 1892; en wel bepaaldelijk zou zijn aangetoond, dat de Zuiderzeevisscherij nog steeds een bloeiende tak van bedrijf zou te achten zijn, welke aan een groot en nijver deel der bevolking een voldoende bestaan zou opleveren, zoodat het eensdeels te betreuren zou zijn wanneer die tak van bedrijf zou worden vernietigd, en dat anderdeels de door de Staatscommissie voorgestelde schadevergoeding verre van voldoende zou wezen.

Intusschen was van verschillende zijden de beteekenis der tegenwoordige Zuiderzeevisscherij breed uitgemeten. Zoo is vóór eenige jaren, in het najaar 1901 een rapport samengesteld door belanghebbenden bij de Zuiderzeevisscherij, waarbij getracht werd de beteekenis dier visscherij in cijfers uit te drukken ¹⁾. In eene kort na de samenstelling van dit rapport gehouden vergadering der Nederlandsche Visscherij-Vereeniging, gehouden in het najaar van 1901, heeft de beteekenis van de Zuiderzeevisscherij ook een punt der agenda gevormd, en bij deze gelegenheid hebben verschillende aanwezigen beschouwingen ten beste gegeven, waarbij de waarde van de visscherijen al naar de fantasie van de sprekers werd getaxeerd tusschen 12 en 100 millioen. Ofschoon gelukkig in de vergaderingen van de beide Kamers der Staten-Generaal dergelijke dwaasheden niet werden verkondigd, verkeerden verschillende leden niettemin blijkbaar onder den invloed van dergelijke fantastische schattingen, en werd ook in hare vergaderingen de meening uitgesproken, als zoude de Zuiderzeevisscherij tot zelfs in de laatste jaren sterk in bloei zijn toegenomen.

De verkondigers dezer beweringen grondden hun oordeel onder meer op de officiële gegevens der Gemeentebesturen omtrent het aantal ingeschreven vaartuigen en ingeschreven visschers, vermeld in een verzamelstaat achter het verslag van

¹⁾ Zie hiervoor nader blz. 241 en 244.

het College voor de Zeevisscherijen. De Zuiderzee-Vereeniging was zich volkomen bewust, dat vele dezer uitgesproken meeningen op het zachtst uitgedrukt zeer oppervlakkig waren en dat de werkelijke toestand aanmerkelijk afweek van de zoogenaamde officiële waarheid. De Zuiderzee-Vereeniging wilde daarom het volle licht laten vallen op de werkelijke toestanden, zooals die zich voordoen, en wilde daarmee een einde maken aan de fabelachtige verhalen en schattingen over een niet bestaanden vooruitgang en een niet bestaanden bloei.

Daarom heeft de Zuiderzee-Vereeniging gemeend, dat zij opnieuw haar taak moest opvatten en dat, evenals zij een uitgebreid onderzoek had ingesteld naar de gesteldheid der gronden, naar de technische vraagstukken tot afsluiting en gedeeltelijke drooglegging, en naar de finantiële en economische gevolgen eener afsluiting en gedeeltelijke drooglegging, het ook thans op haar weg zou liggen om evenzeer een gedetailleerd onderzoek in te stellen naar de beteekenis der tegenwoordige Zuiderzeevisscherij, haar toekomst onder de tegenwoordige omstandigheden, en naar het nadeel hetwelk aan deze visscherijen zou worden toegebracht door eene eventuele afsluiting en gedeeltelijke drooglegging, en in verband daarmee naar de wijze waarop, en de mate waarin eene schadevergoeding billijkerwijze zou te verleenen zijn aan de personen, die thans hun levensonderhoud in de Zuiderzeevisscherij vinden. De Zuiderzee-Vereeniging meende, dat dit onderzoek zich niet moest beperken tot de visscherlieden alleen, doch zoover doenlijk ook tot de bedrijven, welke in onmiddellijk verband met de visscherij staan en derhalve bij gedeeltelijke of geheele vernietiging der visscherij ook zouden worden getroffen.

De Zuiderzee-Vereeniging achtte het evenwel ongewenscht om ditmaal het onderzoek in eigen hand te houden. Immers, de Zuiderzee-Vereeniging had, nadat zij als resultaat van hare ernstige navorschingen zich een zeer besliste, vaststaande meening had gevormd over het belang en de wenschelijkheid van eene afsluiting en gedeeltelijke drooglegging der Zuiderzee,

uit den aard der zaak een propagandistisch karakter aangenomen. Sedert jaren toch strijdt zij met al hare beschikbare krachten tot verwezenlijking van het schoone doel, dat zij zich na rijp onderzoek had gesteld. Ware dus ook thans weder de Zuiderzee-Vereeniging alleen opgetreden, om dit onderzoek naar den toestand der visscherij in te stellen, dan zou haar zeker de opmerking niet bespaard zijn, dat zij het onderzoek was aangevangen met den wensch om tot een voorafgewenschte uitkomst te geraken. Om die reden heeft de Zuiderzee-Vereeniging het verstandiger geacht pogingen in het werk te stellen tot de vorming eener zelfstandige commissie, samen te stellen liefst uit personen, welke met de Vereeniging in geen directe verbinding stonden doch uit den aard hunner maatschappelijke positie en werkzaamheden konden geacht worden een onbevangen oordeel te kunnen vormen en uitspreken over de tegenwoordige Zuiderzeevisscherij.

De Vereeniging heeft dus een vijftal Heeren uitgenoodigd zich te vereenigen tot een dergelijke zelfstandig werkende commissie en verzocht, om als vertegenwoordiger der Vereeniging in deze Commissie op te nemen één lid van het dagelijksch bestuur der Zuiderzee-Vereeniging. De Vereeniging is zoo gelukkig geweest de volgende Heeren bereid te hebben gevonden deel uit te maken dezer commissie van onderzoek, te weten:

Mr. J. F. Neeb, Notaris te Harderwijk, die tevens welwillend het voorzitterschap der Commissie aanvaardde;

de Heer H. J. Calkoen, Burgemeester van Edam, Lid van de Provinciale Staten van Noord-Holland en lid van het Rijks-College voor de Zeevisscherijen;

de Heer Jules van Hasselt, Burgemeester van Kampereen, lid van de Provinciale Staten van Overijssel en industrieel te Kampen;

de Heer A. Draisma de Vries, Burgemeester van Franekeradeel, lid van de Provinciale Staten van Friesland, Bestuurslid der Vereeniging voor Zoetwatervisscherij, Bestuurs-

lid van de Nederlandsche Heide-Maatschappij en industriëel, wonende te Franeker;

Mr. C. J. Pekelharing, advocaat te Amsterdam, die zich tevens bereid verklaarde, het secretariaat dezer commissie waar te nemen; terwijl namens het dagelijksch bestuur der Zuiderzee-Vereeniging was aangewezen om in de Commissie zitting te nemen

Mr. G. Vissering, advocaat, Directeur der Amsterdamse Bank te Amsterdam, en Secretaris der Zuiderzee-Vereeniging.

De Zuiderzee-Vereeniging heeft zich wel zeer gelukkig geacht dergelijke uitstekende vertegenwoordigers eensdeels van de verschillende om de Zuiderzee heen liggende provinciën, anderdeels bestuursleden van bestaande lichamen en college's, die nauw met de visscherijen in verband staan, bereid te hebben gevonden deel der commissie uit te maken. Immers, zij had hiermede de zekerheid verkregen, dat de leden der commissie ieder op zijn gebied, als deskundigen waren te beschouwen, terwijl tevens de voornaamste lichamen, welke zich met een geregeld onderzoek naar en toezicht op de visscherijen bezig houden, in deze speciale commissie een vertegenwoordiger hadden.

De commissie zal in het hierna volgende verslag hare bevindingen mededeelen, wederom het resultaat van een ernstig en gedetailleerd onderzoek. Dat verslag spreekt voldoende voor zich zelf; en al zal aan de commissie zeker geen critiek gespaard blijven, welke zij niet vreest doch integendeel gaarne zal uitlokken, zoo zal toch zeker niet een groote erkentelijkheid ontbreken bij de algemeene beoordeeling van haar ernstig werk.

Het is der Zuiderzee-Vereeniging evenwel een dringende behoefte om openlijk aan het hoofd van dit verslag haar harteijken dank uit te spreken aan de verschillende leden dezer commissie, staande buiten de Zuiderzee-Vereeniging, voor de groote bereidwilligheid, waarmede zij hun omvangrijke taak

hebben aanvaard en voor den grooten ijver en toewijding, waarmede zij de werkzaamheden der commissie tot zulk een goed einde hebben gebracht. Het omvangrijke, zaakrijke verslag spreekt overigens voor zich zelf.

Het Dagelijksch Bestuur der Zuiderzee-Vereeniging,

W. F. LEEMANS, Voorzitter.

Mr. H. SMEENGE, Onder-Voorzitter.

P. A. BOS.

J. BREEBAART Kzn.

A. VAN LINDEN VAN DEN HEUVELL.

W. HOVY.

Jhr. Mr. J. F. BACKER, Penningmeester.

Mr. G. VISSERING, Secretaris.